

răm valabil statutul de foneme autonome¹ — cu valoare monofonematică — al lui *ea*, *oa* și, prin urmare, caracterul dreptunghiular al vocalismului românesc, și în acest caz el se deosebește radical de vocalismul celorlalte limbi balcanice, mai ales prin *oa*, inexistent în limbile vecine (după unii, bulgara posedă un diftong *ea* sau ceva asemănător, dar care din punct de vedere fonologic nu este decât un /a/ precedat de consoană palatalizată² — cum poate fi interpretat de altfel și *ea* românesc). Ca o particularitate proprie tuturor graiurilor românești fără excepție, și celor sud-dunărene, este existența vocalelor mediale de tipul lui *ă* (*i*) care lipsește în albaneza de nord, în macedoneana literară, în majoritatea graiurilor macedonene și în multe graiuri bulgare³.

Așadar limbile aparținând nucleului uniunii lingvistice balcanice nu sînt din punct de vedere fonetic și fonologic mai unitare decât limbile grupului vest-european.

4. În ceea ce privește o altă trăsătură comună balcanică, articolul enclitic, trebuie remarcat că greaca are articol proclitic, iar sîrbo-croata — cu excepția graiurilor zise „torlace“, din sud-estul Serbiei, considerate și ca graiuri de tranziție sau chiar ca graiuri bulgărești — nu are articol. Afară de aceasta albaneza și româna posedă și articole proclitice (adjectival și genitival), necunoscut limbilor slave balcanice. Unele graiuri bulgare și macedonene literară prezintă un triplu articol, *-ov* (*-os*, *-as*, *-ov*), *-ol* (*-ol*), *-on* (*-on*), primul referindu-se la un obiect apropiat de cel ce vorbește, iar ultimul la unul mai îndepărtat⁴.

În schimb, în grupul limbilor vest-europene, idiomuri făcînd parte din diferite familii (limbi romanice, celtice, germanice, slave⁵, maghiara) au articol proclitic⁶. (În jumătatea estică a Europei limbile în general nu posedă articol)⁷.

¹ În poezia românească *ea*, *a* și *oa* rimează între ele; prin urmare, dacă *ea* și *oa* sînt monofonematice, ele reprezintă împreună cu *a* un singur fonem: /a/ (E. Petrovici, *Rimele românești din punct de vedere fonologic*, în „Limbă și literatură“, I, p. 273-284).

² Stojko Stojkov *Uvod vâv fonetika na bălgarskija ezik*, treto prav. izd., Sofia, 1966, p. 69, 85, 87 urm., 93 urm. În graiurile bulgare orientale, vocala iat slavă comună și veche bulgară este reprezentată sub accent fie printr-un *e* deschis, fie printr-un *a* precedat de o consoană moale (în multe graiuri iatul a dat *e* înaintea unei consoane sau unei silabe moi: Stojkov, *Bălgarska dialektologija*, o.c., p. 124 urm.).

³ A se vedea mai sus p. 6.

⁴ Stojkov, *Bălgarska dialektologija*, o.c., p. 82, 84, 86, 111; Lunt, o.c., p. 41 urm.; Koneski, o.c., p. 146 urm.

⁵ Dintre limbile slave, soraba și-a creat un articol sub influența germană (L. V. Ščerba, *Izbrannye raboty po jazykoznaniju i fonetike*, I, Leningrad, 1958, p. 50-51). Unii susțin că și polaba, dispărută în sec. XVIII, a avut un articol, întrebuintat facultativ, teză privită cu scepticism de Pavel Trost (*Němcké vlivy na slovanské jazyky*, în *Československé přednášky pro V. mezindrovní sjezd slavistů v Sofii*, Praga, 1963, p. 30).

⁶ Sommerfeld, o.c., p. 98, 139.

⁷ Limbile scandinave (daneza, norvegiana și suedeza) constituie o a doua arie europeană cu articol enclitic.

În estul Europei, vespa și mordvina, aparținînd familiei fino-ugriene, au dezvoltat, datorită unei evoluții interne, un articol enclitic, pe cînd maghiara își datorează articolul proclitic influenței germane (L. Hakulinen, *Razvitie i struktura finskogo jazyka*, I-II. Moscova, 1953-1955, II, p. 182, nota 1 și p. 285, nota 55).

Și unele graiuri rusești prezintă un articol enclitic în stadiu incipient.